

I Tien aanbevelingen

1. Vermijd loutere descriptie, probeer **verderstreckende vragen** te stellen.
2. Bestudeer de cultuur (de sociaal-culturele praktijken) als **object** en doe daar uitspraken over op **metaniveau**.
3. Vat een cultuur op als een verzameling **sociaal-culturele praktijken** volvoerd door actoren die zich in een wereld, of veld, zich tot elkaar verhouden en wier cognitie en handelingslogica (of kunstopvattingen) worden bepaald door schemata die in wisselwerking staan met die praktijken.
4. Zie de literaire wereld als een orde die door **instituties** wordt bepaald waarbinnen (en waartussen) actoren met eigen institutionele logica's handelen.
5. Vat het handelen in een literaire wereld niet als louter geïsoleerd verschijnsel op, maar let op **buitenliteraire, maatschappelijke factoren** die erop inwerken.
6. Ga uit van een **dynamisch cultuurconcept** dat het sociaal handelen en communiceren van door collectieve normen verbonden individuen inclusief de schematische organisatie in hun percepties en communicaties centraal stelt.
7. Zie elke culturele wereld als bestaande uit verschillende **segmenten** waarin eigen gedragspatronen en waardehiërarchieën of kunst-/literatuuropvattingen functioneren.
8. Houd rekening met de volgende drie elementen bij het cultureel handelen van actoren in institutionele settings: a. geloof, b. legitimatie, c. identiteit.
 - a. Deelnemers aan een cultuur delen een **geloof** aan de waarden waarover ze spreken en waarnaar ze handelen.
 - b. Culturele handelingen zijn gericht op het **legitimeren** (consacrereren) van culturele producten – deze tekst is waardevol –, op het legitimeren van specifieke leeswijzen – deze tekst moet je zo lezen – en op het legitimeren van het recht om over waardevolle teksten uitspraken te doen.
 - c. Geloof in waarden en de daarmee gepaard gaande legitimatie van waarden zijn zo belangrijk omdat actoren daarmee normen willen stellen die te maken hebben met wat zij als de essentie zien van wat ze zelf zijn, wat hun gemeenschap is, wat hun levenshouding uitmaakt, kortom hun persoonlijke en collectieve **identiteit**.
9. Bezie culturele transfer als een proces waarbij op het niveau van 'werelden' van twee dimensies sprake is: a. verschillende aparte werelden en b. een overkoepende wereld.
 - a. Bij culturele transfer zijn twee of meer **verschillende werelden** betrokken, waarbij elke wereld een wereld apart is en in een bepaalde machtsverhouding tot andere werelden staan (Wereldcultuurstelsel / Centraliteitshypothese).

b. Bij culturele transfer is er een eigen **transnationale wereld** met eigen cultuurstromen, hiërarchieën, bemiddelaars (*République mondiale des Lettres*)

10. Vergeet niet dat transnationale / transculturele / globalisatie-verschijnselen altijd een **lokale verwerking** hebben en functioneren in een lokale setting (wereld(en), instituties, actoren, belangen, legitimaties...).

Enkele gebruikte citaten

[...] een onderzoek waarin men transfer van zoveel mogelijk kanten probeert te belichten, is niet zonder risico's. De onderzoeker kan zich hierbij immers ook verliezen in het anekdotische en particuliere en daarbij niet toekomen aan een verklaring van de betekenis of functie van cultuurtransfers [...]. De vraag is, of men zich bij het streven de transfer zo compleet mogelijk in beeld te brengen niet teveel fixeert op het onderzoeksobject. Onderzoek naar literatuurtransfers is vooral ook gebaat bij heldere onderzoeksvragen. (Jan Oosterholt 2012)

Culture is a grab-bag of odds and ends: a pastiche of mediated representations, a repertoire of techniques, or a toolkit of strategies (Paul DiMaggio 1997)

Culture inheres not in the information, nor in the schemata, nor in the symbolic universe, but in the interactions among them. (Paul DiMaggio 1997)

In Le Monde van 26 januari 2007 stond een opmerkelijk artikel. Zwaargewicht Milan Kundera, door de Fransen sinds jaar en dag gekoesterd als 'groot Frans schrijver', bracht een roman van een volslagen onbekende buitenlandse auteur onder de aandacht, nota bene ruim driekwart jaar nadat het boek in kwestie was verschenen bij Gallimard, totaal onopgemerkt door de Franse pers. De naam van de grote onbekende? Willem Frederik Hermans. Kundera was door een gelukkig toeval op De donkere kamer van Damokles gestuit, in de nieuwe vertaling van Daniel Cunin, en was daar zo enthousiast over dat hij direct in de pen klom om dit 'kapitale werk', zoals het in de lead wordt genoemd, alsnog onder de aandacht te brengen. [...] Juist het feit dat Hermans net als hijzelf afkomstig was uit een klein land moet Kundera hebben geraakt. 'De kleine natie heeft haar schrijver de overtuiging ingestampd dat hij alleen bij haar hoort. (...) De bezietsdrang van de natie ten aanzien van haar kunstenaars manifesteert zich als een terrorisme van de kleine context, waardoor de hele betekenis van een werk wordt gereduceerd tot de rol die het in eigen land speelt.' (<http://www.hofhaan.nl/tag/hermans/> 30 oktober 2013)

This list reveals that the authors translated from English belong to a different category from that of Joyce and Woolf. Edgar Wallace, Jack London, Zane Grey, and P. G. Wodehouse are "best-selling" popular writers who appeal to a broad audience. [...] The category of highbrow modern English—but also French—literature is conspicuously absent. (Els Andringa 2006)

Puntsgewijze samenvatting van Isabelle Kalinowski

1. Veldtheorie

- Alternatief voor: (1) receptiestudies (nadeel: deze laatste blijven beperkt tot intertekstualiteit / een tekstuele benadering); (2) *Cultural transfer studies* (focus vooral op versmelting heterogene culturele elementen via bemiddelaars (vertalers, emigranten) → nationale cultuur voedt zich met buitenlandse import, maar hierbij wordt te weinig rekening gehouden met de specifieke kenmerken van de receptiesituatie).
 - Focus veldtheorie: Culturele-uitwisselingsrelaties als krachtsverhoudingen, zowel (1) intercultureel [transnationaal] als (2) intranationaal.
 - Intercultureel [transnationaal]: Belang van het prestige van het bronland (Duitsland heeft meer prestige dan Zwitserland) [vgl. centraliteitshypothese]
 - Intranationaal:
 - (1) Cultuurgoederen variëren in (nationaal) prestige
 - (2) Beeld van andere cultuur in doeland: Duitsland = intellectuele cultuur
 - (3) Receptie in Frankrijk betreft alleen bepaalde auteurs via bepaalde vertalers en via bepaalde kanalen (tijdschriften, uitgevers); e.e.a. valt te begrijpen in de context van nationale krachtsverhoudingen
 - Veldtheorie Pierre Bourdieu werkt goed in Frankrijk van het interbellum vanwege
 - (1) Autonomisering literaire veld
 - (2) Distributie culturele macht: hoofdstad
 - (3) Hiërarchie uitgevers (Gallimard hoog gesitueerd)
 - (4) Hiërarchie tijdschriften (NRF hoog gesitueerd)
- [dus: veldtheorie in andere settings niet klakkeloos toepassen]

2. Vier thesen

1. Veld is nationale grootheid (receptie voltrekt zich in dat nationale veld)
2. Receptiologica afhankelijk van 'beroepsgroepen': (1) specifieke groep auteurs; (2) filosofen; (3) academische Germanisten
3. Impact van verschillende consecratie-instanties (prestige tijdschriften etc.)
4. Objectieve factoren waardoor receptie wordt gestuurd (b.v. gebrek aan kennis in doeland van auteur die in bronland wel beschikbaar is)

3. Twee casussen: NRF / Groethuysen

A. NRF als canoniseringsmacht

- (1) Financiële basis
 - (2) Sociale basis (in netwerk van politieke machthebbers) → specifiek profiel
 - (3) Import buitenlandse literatuur als legitimatiefactor
- Vergelijking *NRF / Europe: NRF* selectiever (minder auteurs) en vooral auteurs uit belangrijke mogendheden
 - Relevante factoren:
 - (1) keuze medewerkers
 - (2) sociale netwerken
 - (3) alleen grootmachten
 - (4) politieke connotatie literaire import

- (5) constructie van beeld van auteurs passend bij de verwachtingen van de cultuur van de bourgeois
- (6) vooral tijdgenoten, elitair
- (7) vertalers waren medewerkers *NRF*
- (8) principe van de exclusiviteit → *NRF* als legitimatie-instantie

- Proces van productie *NRF* / Gallimard:

- (1) Alleen ongepubliceerde teksten in *NRF*
- (2) Later in boekvorm in Gallimard-reeks
- (3). Recensies daarover weer in *NRF*

B. Groethuysen

- In netwerk van Gallimard
- Germanist in Duitsland (goed op de hoogte van het Germanistisch beeld van Hölderlin, leerling van o.a. Dilthey)
- In Duitsland wending in Hölderlin-studie door editie Hellingrath:
 - focus op postume fragmenten
 - accent op waanzin
- Vertaling in *Commerce* van Hölderlin-tekst (poëticaal verwant met *NRF*) à la surrealisme
- onthistoriserend Hölderlin-beeld
- 'surrealisme niet uniek, Hölderlin deed dit al veel eerder, en Hölderlin hoort bij ons superieure esthetische modernisten'
- verstevigen literaturopvatting van *NRF / Commerce*: esthetische autonomie [contra avant-garde]
- Groethuysen breekt in Frankrijk met Germanistiekbeeld
- Groethuysen is in Frankrijk geen Germanist, maar *NRF*-auteur

→ Receptie bepaald door eigen logica nationale veld

Conclusies

1. Internationalisering culturele uitwisseling ≠ nationale receptieprocessen
2. Groethuysen kiest elementen uit Hölderlin-beeld die het meest kansrijk zijn in Frankrijk
3. Annexatie [*appropriation*] van vreemde auteur
 - specifieke positie lezer in veld samenhangend met verdeling van symbolisch/cultureel kapitaal
 - Franse lezer leest vreemd auteur zonder kennis oorspronkelijke context

Gebruikte literatuur

Els Andringa: 'Penetrating the Dutch Polysystem: The Reception of Virginia Woolf, 1920-2000'. In: *Poetics Today* 27: 3 (2006), p. 501-568.

Mona Baker: 'Translation as Renarration'.

Hubert F. van den Berg & Lidia Guchowska: 'Introduction. The Inter-, Trans- and Postnationality of the Historical Avant-Garde'. In: Hubert F. van den Berg & Lidia Guchowska (eds.): *Transnationality, Internationalism and Nationhood. European Avant-Garde in the First Half of the Twentieth Century*. Leuven enz.: Peeters, 2013, p. ix-xx.

Emmeline Besamusca, Arie J. Gelderblom & Jan D. ten Tije: 'Transnationale neerlandistiek: taal zonder natie, culturen zonder muren'. In: *Internationale Neerlandistiek* 48 (2010), december (jubileumnummer): p. 5-10.

David Cannadine: *The Undivided Past. History Beyond Our Differences*. London: Allen Lane, 2013.

Diana Crane: 'Culture and Globalization. Theoretical Models and Emerging Trends'. In: Diana Crane, Nobuko Kawashima & Ken'ichi Kawasaki (eds.): *Global Culture: Media, Arts, Policy, and Globalization*. London: Routledge, 2002. p. 1-25.

Paul DiMaggio: 'Culture and Cognition'. In: *Annual Review of Sociology* 23 (1997), p. 263-287.

G.J. Dorleijn & S. van Voorst: 'Tussen instituut voor propaganda en Hoge Raad voor de Kunst. PEN Nederland en het naoorlogse vertaalbeleid'. In: *Zacht Lawijid* 8, (4) (2009), p. 3-23.

G.J. Dorleijn & S. van Voorst: 'Het schijnbestaan van de Commissie voor Vertaalzaken. PEN Nederland en het naoorlogse vertaalbeleid (deel 2)'. In: *Zacht Lawijid* 9, (2) (2010), p. 98-120.

Gillis Dorleijn: 'Afscheid van de (Nederlandse) literatuur? Inleidende opmerkingen over literatuurgeschiedenis als cultureel project en wetenschappelijke onderneming'. In: *Werkwinkel* 8 (2013), p. 13-28.

Thomas Franssen & Giseline Kuipers: 'Overvloed en onbehagen in de mondiale markt voor vertalingen'. In: *Sociologie* 7 (2011) (1), p. 67-93.

Dirk de Geest & Pieter Verstraeten. 'Transnationaal, maar toch neerlandistiek?' In: *Internationale Neerlandistiek* 48 (2010), december (jubileumnummer): p. 73-84.

Johan Heilbron: 'Nederlandse vertalingen wereldwijd. Kleine landen en culturele mondialisering'. In: Johan Heilbron, Wouter de Nooy & Wilma Tichelaar (eds.): *Waarom een klein land. Nederlandse cultuur in internationaal verband*. Amsterdam: Prometheus, 1995, p. 206-253.

Johan Heilbron: 'Towards a Sociology of Translation. Book Translations as a Cultural World-System'. In: *European Journal of Social Theory* 2: 4 (1999), p. 429-444.

Johan Heilbron & Gisèle Sapiro: 'Outline for a Sociology of Translation: Current Issues and Future Prospects'. In: Michaela Wolf & Alexander Fukari (eds.): *Constructing Sociology of Translation*. Amsterdam: John Benjamins, 2007, p. 93-107.

Isabelle Kalinowski: 'Der französische Hölderlin. Theorie des literarischen Feldes und Rezeptionsforschung'. In: Markus Joch & Norbert Christian Wolf (Hg.): *Text und Feld. Bourdieu in der literaturwissenschaftlichen Praxis*. Tübingen: Niemeyer, 2005, p. 247-260.

Ton van Kalmthout, Orsolya Réthelyi & Remco Sleiderink (eds.): *Beatrijs de wereld in. Vertalingen en bewerkingen van het Middelnederlandse verhaal*. Gent: Academia Press, 2013. *Lage Landen Studies* 6.

Franco Moretti: 'Conjectures on World Literature'. In: *New Left Review* 1 (2000), p. 54-68.

Jan Oosterholt: 'Ter inleiding'. In: *Tijdschrift voor Nederlandse Taal en Letterkunde* 128 (2012), 3-4 (Themanummer: *Receptie naar behoefte. Buitenlandse literatuur in Vlaanderen en Nederland*), p. 185-191.

Kees van Rees: 'Field, Capital and Habitus: A Relational Approach to "Small" Literatures'. In: G.-B. Kohler, P.I. Navumenka & R. Grüttemeier (ed.), *Kleinheit als Spezifik. Beiträge zu einer feldtheoretischen Analyse der belarussischen Literatur im Kontext 'kleiner' slavischer Literaturen*. Oldenburg: BIS-Verlag der Carl von Ossietzky Universität, 2012. p. 1-43.

Kees van Rees & Gillis J. Dorleijn: 'Het Nederlandse literaire veld 1800-2000'. In: Gillis J. Dorleijn en Kees van Rees (red.): *De productie van literatuur. Het literaire veld in Nederland 1800-2000*. Nijmegen: Vantilt, 2006. p. 15-37, p. 311-312.

Dolores Ross, Arie Pos & Marleen Mertens (eds.): *Ieder zijn eigen Grunberg. Vertaling, promotie en receptie in Italië, Spanje, Catalonië, Portugal en Roemenië*. Gent: Academia Press, 2012. *Lage Landen Studies* 3.

Patricia H. Thornton, William Ocasio & Michael Lounsbury: *The Institutional Logics Perspective. A New Approach to Culture, Structure, and Process*. Oxford: Oxford University Press, 2012.

Pieter Verstraeten: 'Het buitenland als referentiekader. De casus van het literaire expressionisme in Vlaanderen'. In: *Tijdschrift voor Nederlandse Taal en Letterkunde* 128 (2012), 3-4 (Themanummer: *Receptie naar behoefte. Buitenlandse literatuur in Vlaanderen en Nederland*), p. 194-211.

Sandra van Voorst: 'Het goede literaire werk uit Nederland'. In: *Internationale Neerlandistiek* 51, 1 (februari 2013), p. 29-44.
<http://www.internationaleneerlandistiek.nl/vol51/mr01/a02>

HANDOUT

1. Tien aanbevelingen (tijdens de lezing toegelicht)
2. Enkele in de lezing gebruikte citaten
3. Puntsgewijze samenvatting van het artikel van Isabelle Kalinowski 2005, uitvoeriger dan tijdens de lezing mogelijk was